

„Mądrze postępujesz wypadku nie spowodujesz” – pod tym hasłem Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prowadzi w 2023 roku większość działań prewencyjnych. W 2022 roku zgłoszono do Oddziałów Regionalnych i Placówek Terenowych KRUS 11 649 wypadków, (w tym 45 wypadków śmiertelnych), o 439 (3,6%) mniej niż w 2021 roku. Za wypadki przy pracy rolniczej, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, uznano 10 667 zdarzeń – o 930 (8,0%) mniej niż w poprzednim roku.

Najwięcej osób zostało poszkodowanych wskutek wypadków z grup:

- „upadek osób” – 4 343 poszkodowanych, co stanowiło 49,2% wszystkich wypłaconych jednorazowych odszkodowań;
- „uderzenie, przygniecenie, pogryzienie przez zwierzęta” – 1 127 poszkodowanych, tj. 12,8% wypadków,
- „pochwycenie i uderzenie przez części ruchome maszyn i urządzeń” – 1 065 poszkodowanych, tj. 12,1% wypadków,
- „inne zdarzenia” – 774 poszkodowanych, tj. 8,8% wypadków.

Mechanizacja prac pozwala zwiększyć wydajność produkcji i ograniczyć jej koszty, jednak niewłaściwie użytkowane lub przygotowane do pracy maszyny powodują zagrożenie dla zdrowia i życia rolników. Duża liczba ruchomych elementów roboczych, często nieosłoniętych w połączeniu z brakiem wiedzy i umiejętności obsługującego, zwykle prowadzi do wypadków i to tych najgroźniejszych w skutkach.

Najczęstsze przyczyny wypadków:

- zły stan techniczny maszyn, zwłaszcza brak osłon i hamulców, niesprawny układ kierowniczy;
- używanie maszyn wyeksploatowanych lub nieprzystosowanych do określonych zadań;
- regulacja i smarowanie maszyn będących w ruchu oraz manipulowanie przy nich;
- używanie nieodpowiedniej odzieży;
- remontowanie sprzętu we własnym zakresie bez odpowiednich kwalifikacji, zaplecza warsztatowego czy narzędzi.

Aby ustrzec się przed wypadkami, należy stosować podstawowe zasady bezpiecznej obsługi maszyn i urządzeń rolniczych, aby zmniejszyć ryzyko wypadku, maszyny wyposaża się w osłony i obudowy. Zwykle oznaczone są one żółtym kolorem ostrzegawczym. Maszyny wykorzystywane w gospodarstwie powinny być wyposażone w kompletne i nieuszkodzone osłony. Jeśli posiadasz lub nabyłeś maszynę zdekompletowaną, koniecznie wyposaż ją w brakujące osłony. Jeśli zdjąłeś osłonę na czas remontu lub smarowania, załóż ją z powrotem po zakończeniu tych czynności. Pozwoli to uchronić osobę obsługującą przed uderzeniem lub pochwyceniem przez ruchome elementy. Osłonięte powinny być wszystkie mechanizmy napędowe, silniki, koła pasowe i zębate, pasy, łańcuchy, wały, przekładnie, przeguby, wały przegubowo-teleskopowe (na całej długości), końcówki wałów wystające poza korpus maszyny i inne ruchome elementy. Osłonięte powinny być także elementy robocze: noże, bijaki (osłonami zamontowanymi na stałe), tarcza piły i szlifierki kątovej (osłonami regulowanymi), elementy tnące maszyn żniwnych (osłonami zdejmowanymi wyłącznie na czas pracy).

Zanim rozpoczniesz pracę kosiarką rotacyjną, glebogryzarką, różnego typu rozdrabniaczami, rozrzutnikami obornika oraz rozsiewaczami nawozów mineralnych, uprzedź osoby znajdujące się na polu, aby nie zbliżały się do nich. Nie przebywaj w odległości mniejszej niż 50 m od pracującej maszyny

Do pracy rozrzutnikiem obornika nie przystępuj bez zainstalowanej siatki na przedniej burcie. Przy zrywce drewna w lesie używaj wyłącznie ciągnika z kabiną, której tylna szyba zabezpieczona jest siatką chroniącą przed uderzeniem zerwanej liny

Ciągniki, przyczepy, maszyny wyposaża się w schodki lub drabinki i uchwyty ułatwiające wchodzenie i schodzenie; podesty robocze – w barierki. Zadbaj, aby były one solidnie przymocowane i na bieżąco oczyszczane (np. ze smarów, błota). Jeżeli konieczne jest wchodzenie na maszyny lub środki transportowe, wykorzystuj drabinę. Nie pozwalaj na zeskakiwanie z przyczepy, wchodzenie lub schodzenie po dyszlach i kołach

Aby ułatwić agregowanie maszyn lub przyczep z ciągnikiem i wyeliminować udział drugiej osoby (narażonej w czasie sprzęgania na przygniecenia), montuje się zaczepy podwieszane na sprężynach lub wyposażone w podpórki, a ciągniki wyposaża się w automatyczne zaczepy i haki. Znacznie zwiększają one bezpieczeństwo. Agreguj maszyny i przyczepy sam: nie dopuszczaj, by między ciągnikiem a doczepianą maszyną lub przyczepą przebywały inne osoby. Zanim uruchomisz ciągnik lub maszynę samobieżną, sprawdź układ kierowniczy, układ hamulcowy, ogumienie, światła, sygnał dźwiękowy. Jeśli z ciągnikiem zagregowana jest maszyna, sprawdź, czy podłączone jest jej zasilanie (w przypadku kilku punktów odbioru mocy, skontroluj wszystkie). Sprawdź stan osłon, zabezpieczeń, mechanizmów napędowych i układów przekazu mocy (w szczególności pasów i łańcuchów) oraz połączenie maszyny z ciągnikiem.

Zanim uruchomisz maszynę, sprawdź, do jakiego stopnia ogranicza ona pole widzenia. To bardzo ważne! Może się okazać, że maszyna nie przesłania dorosłego, ale dziecko – tak

Ciągnik i maszyny samobieżne wyposaż w apteczkę oraz w gaśnicę proszkową, a kombajn – dodatkowo w gaśnicę pianową. Gaśnice śniegowe lub proszkowe powinny znajdować się także w pomieszczeniach, w których pracują maszyny stwarzające zagrożenie pożarowe. Pamiętaj, aby regularnie je konserwować!

- Nie używaj ciągników nieprzystosowanych konstrukcyjnie do danej pracy.
- Nie przewoź ludzi w skrzyni rozsiewacza nawozów mineralnych, w skrzyni rozrzutnika obornika, na przyczepach i innych środkach transportowych lub maszynach do tego nieprzystosowanych
- Nie zezwalaj nikomu na jazdę na ładunku, błotnikach, zaczepach, burtach; na wsiadanie i wysiadanie w czasie jazdy; na przebywanie na ciągniku i maszynach!
- Nie zezwalaj nikomu na przebywanie między ciągnikiem a maszyną współpracującą oraz na wchodzenie na dyszle, zaczepy, ramy i inne części ciągnika lub maszyny w czasie pracy.
- Nie dopuszczaj do długotrwałej pracy ciągnika i maszyn samobieżnych w pomieszczeniach o słabej wentylacji, ze względu na możliwość zatrucia spalinami.
- Nie uruchamiaj ciągnika i maszyn samobieżnych w pomieszczeniach drewnianych i w magazynach materiałów łatwopalnych, z uwagi na zagrożenie pożarowe.
- Nie wykorzystuj kombajnów i ciągników kołowych bez kabiny lub ramy ochronnej do pracy na znacznych pochyłościach (o kącie nachylenia większym niż 12°, a dla kombajnów na pochyłościach większych niż 10°).

Przerwa na odpoczynek

Co pewien czas rób przerwy w pracy. Kiedy jesteś wypoczęty, możesz lepiej skupić się na wykonywanym zadaniu. Możesz pracować bardziej efektywnie i przede wszystkim bezpieczniej. Jeśli chcesz zatrzymać maszynę obsługiwaną zespołowo, uprzedź pomocników. Przed rozpoczęciem pracy uzgodnijcie sygnalizację. Pamiętaj, że bez zapowiedzi nie wolno uruchamiać maszyny! Nie wolno opuszczać ciągnika lub maszyny samobieżnej, jeśli nie wyłączysz uprzednio silnika i napędu wału odbioru mocy (WOM)! Jeśli zatrzymałeś się na stoku, zaciągnij hamulec ręczny i włącz najniższy bieg przeciwny do kierunku

staczania się ciągnika. Jeśli nawet zamierzasz przerwać pracę tylko na chwilę, wyłącz silnik i napęd WOM. Zadbaj o to, aby zaczep maszyny pozostał odpowiednio podparty. Wówczas nie stwarza zagrożenia dla osób poruszających się w jej pobliżu. Łatwiej będzie też podczepić ją następnym razem. Parkuj maszyny tak, aby nie przeszkadzały w poruszaniu się po placach i w pomieszczeniach.

Naprawy, konserwacja i regulacja maszyn Zanim zaczniesz naprawiać, konserwować, sprawdzać, regulować lub czyścić ciągnik, maszynę z nim zagregowaną lub samobiezną, wyłącz silnik, napęd i poczekaj, aż zatrzymają się elementy robocze. Nie zapomnij o wyłączeniu silnika i odłączeniu zasilania, jeśli naprawiasz urządzenie elektryczne! Także zakładanie sznurka, regulacja aparatów wiążących, wymiana elementów roboczych czy smarowanie są bezpieczne tylko po wyłączeniu silnika i odłączeniu napędu. Jeśli musisz korzystać z podnośnika – zanim zaczniesz naprawiać maszynę – podstaw podpórki, aby nie opadła na ciebie.

- Jeśli chcesz naprawiać maszyny i narzędzia zawieszane na ciągniku, opuść je najpierw na ziemię.
- Ostrożności wymaga też naprawa kół z pierścieniami sprężystymi. Jeśli chcesz je napompować, zdjąć lub założyć pierścień, umieść koło w osłonie z mocnych prętów lub płaskowników.
- Nie naprawiaj maszyn prowizorycznie! Nie używaj lin, łańcuchów, pasów naprawianych za pomocą nitów, śrub, drutu! Wymieniaj uszkodzone osłony i zabezpieczenia, uzupełniaj brakujące! Unikaj urządzeń domowej konstrukcji!
- Nigdy nie włączaj napędu rozrzutnika obornika lub innych maszyn, aby ułatwić ich mycie. Używaj myjki wysokociśnieniowej.
- Nie usuwaj zatorów w kombajnach zbożowych, sieczkarniach polowych, maszynach do zbioru okopowych, a szczególnie w prasach, jeśli nie wyłączyłeś napędu

Narzędzia ręczne

Wiele ciężkich okaleczeń zdarza się wskutek prac wykonywanych przy pomocy pił tarczowych (krajzeg), łańcuchowych oraz narzędzi takich jak szlifierka kąтова, wiertarka czy spawarka. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na bezpieczeństwo podczas tego rodzaju prac. Piła tarczowa czy szlifierka kąтова nie mogą mieć uszkodzonej lub nadmiernie zużytej tarczy. Muszą być wyposażone w odpowiednią osłonę. Tarcza piły powinna być osłonięta nad i pod stołem. Pilarka do cięcia wzdłużnego powinna być wyposażona w klin rozszczepiający. Pilarka do cięcia poprzecznego – w mechanizm doprowadzający materiał: sanki, ruchomy stół lub koziół wahadłowy.

Podajniki powinny mieć uchwyty przytrzymujące materiał, powinny być też zabezpieczone przed wypadnięciem z prowadnic. Ponieważ istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo uderzenia obrabianym materiałem, należy pracować w kasku i osłonie twarzy. Warto też zabezpieczyć się przed nadmiernym hałasem i zapyleniem. Jeśli kupujesz pilarkę, kup też ochronniki słuchu, maseczki przeciwpyłowe i kask z ochroną twarzy. Zadbaj o skuteczną wentylację pomieszczenia, w którym pracuje piła. Nie dopuszczaj do gromadzenia się pyłu drzewnego, który może wywoływać astmę lub inne choroby układu oddechowego. Ważne są nie tylko elementy ochrony osobistej, ale również odpowiednie ubranie. Należy stosować ubranie przylegające do ciała oraz obuwie robocze o podeszwie zabezpieczającej przed poślizgnięciem.

Przenośne pilarki łańcuchowe to urządzenia coraz częściej stosowane w gospodarstwach rolnych. Niewłaściwe ich użytkowanie i nieumiejętne posługiwanie się nimi może doprowadzić do wielu groźnych wypadków. Najbardziej niebezpiecznym elementem pilarki jest łańcuch, który przy okrzesywaniu i przecinaniu drzew może spowodować urazy kończyn dolnych. Zagrożeniem jest tzw. odbicie pilarki, występujące przy ścinaniu, przecinaniu i okrzesywaniu drzew. Hałas i drgania również mogą być przyczyną zaburzeń stanu zdrowia (utrata słuchu, choroba wibracyjna), a gorące elementy pilarki (tłumik i silnik) – poparzeń. Zdrowiu mogą też zagrażać gazy spalinowe, oleje i smary. Nieumiejętne obchodzenie się z pilarką elektryczną może powodować porażenie prądem elektrycznym. Niebezpieczeństwo stwarzają też naprężone i spadające gałęzie drzew oraz obalane drzewa.

Przed rozpoczęciem pracy pilarką sprawdź, czy funkcjonują zabezpieczenia:

- osłona prawej ręki (chroni dłoń przed uderzeniem odcinanej gałęzi);
- osłona lewej ręki (chroni dłoń w przypadku zerwania lub zsunienia się łańcucha);
- hamulec łańcucha tnącego (uruchamia się w razie odbicia lub przesunięcia osłony lewej ręki do przodu);
- blokada dźwigni gazu (zabezpiecza przed przypadkowym przesunięciem dźwigni);
- amortyzatory (zmniejszają poziom drgań uchwytów, ograniczając zmęczenie ramion i dłoni);
- chwytacz łańcucha tnącego (unieruchamia łańcuch w razie jego pęknięcia lub wypadnięcia);
- wyłącznik zapłonu (umożliwia szybkie zatrzymanie pilarki).

Podczas pracy z maszynami narażony jesteś na:

- pochwycenie lub skaleczenie przez ruchome części,
- uderzenie przez zerwany element – pas, linę, łańcuch lub np. poderwany kamień,
- przygniecenie przez przewożony materiał lub maszynę (np. podczas sprzęgania),
- upadek (np. wskutek poślizgnięcia),
- poparzenie,
- przejechanie lub potrącenie.

Nie zapominaj, że obowiązują Cię wymogi Kodeksu drogowego, a w szczególności: bezpieczna prędkość, wyposażenie przyczep i zagregowanych maszyn w światła, instalację hamulcową (jeżeli przepisy tego wymagają), oznakowanie ładunku i zabezpieczenie go przed spadaniem. Nie wyjeżdżaj w nocy na drogę publiczną bez oświetlenia. Wprowadź w swojej rodzinie zwyczaj noszenia latarek lub przynajmniej elementów odblaskowych!

Musisz dbać o bezpieczeństwo nie tylko własne, ale i innych.

Opracowano w PT KRUS w Przeworsku na podstawie materiałów, wydawnictw Biura Prewencji z Centrali Kasy.

Anna Swiderska-Ciupa
Kierownik
PT KRUS w Przeworsku